

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE

PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII

**pct.72 din Art. IX al Legii nr. 324 din 23 decembrie 2013
pentru modificarea și completarea unor acte legislative
(evidența fiscală a unor persoane care desfășoară activități liberale)**

(Sesizarea nr. 12a/2014)

CHIȘINĂU
22 mai 2014

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, statuând în componența:

DI Alexandru TĂNASE, *președinte*,
DI Aurel BĂIEȘU,
DI Tudor PANȚÎRU,
DI Victor POPA,
DI Petru RAILEAN, *judcători*,
cu participarea dnei Aliona Balaban, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 21 februarie 2014
și înregistrată la aceeași dată,
Examinând sesizarea menționată în ședință plenară publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în ședință plenară închisă,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională la 21 februarie 2014 și completată la 16 aprilie 2014, în temeiul art.135 alin. (1) lit. a) din Constituție, art. 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, de către deputatul în Parlament dl Mihai Godea pentru controlul constituționalității Art. IX pct.72 din Legea nr. 324 din 23 decembrie 2013 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, prin care din art.162 alin.(1) lit. a) din Codul fiscal au fost excluse unele prevederi, și a alineatului (6) din art.165 al Codului fiscal, introdus prin aceeași lege.

2. Autorul sesizării a pretins, în special, că prin excluderea sintagmei „precum și oricărui notar public, cabinet al avocatului, oricărei persoane care practică activitate particulară de detectiv și de pază, oricărui executor judecătoresc, birou individual al mediatorului, birou asociat de mediatori” din art.162 alin.(1) lit. a) din Codul fiscal, precum și introducerea alineatului (6) în art. 165 din Codul fiscal, se aduce atingere articolelor 1 alin.(3), 4 alin.(1) și (2), 7, 8, 16, 23, 25, 28 și 54 din Constituție și unor acte internaționale.

3. Prin decizia Curții Constituționale din 19 mai 2014 sesizarea a fost declarată admisibilă, fără a atinge fondul cauzei.

4. În procesul examinării sesizării, Curtea Constituțională a solicitat opinia Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, Uniunii Naționale a Executorilor Judecătorești, Uniunii Avocaților din Republica Moldova, Consiliului de Mediere, asociațiilor obștești „Uniunea Notarilor

din Moldova” și „Liga Națională a Notarilor”, precum și asociației notarilor din Moldova „NOTA”.

5. În ședința plenară publică a Curții sesizarea a fost susținută de dl Mihai Godea, deputat în Parlament, autorul sesizării. Parlamentul a fost reprezentat de dl Sergiu Chirică, consultant principal în Direcția juridică generală a Secretariatului Parlamentului. Guvernul a fost reprezentat de dl Valeriu Secaș, șeful Direcției juridice a Ministrului Finanțelor. De asemenea, Centrul pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal a fost reprezentat de dl Nicolae Lungu, șef al Direcției juridice și relații cu publicul; Uniunea Avocaților a fost reprezentată de dl Alexandru Țurcanu, avocat; asociația obștească „Uniunea Notarilor din Moldova” a fost reprezentată de dna Elena Mocanu, notar; Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești a fost reprezentată de dl Roman Talmaci, președinte.

ÎN FAPT

6. La 23 decembrie 2013 Parlamentul a adoptat Legea nr. 324 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, ce vizează politica bugetar-fiscală pe anul 2014. Prin această lege, au fost operate mai multe modificări în Codul fiscal.

7. Prin amendamentele operate la Codul fiscal, legiuitorul a exclus din art.162 alin.(1) lit. a) sintagma „precum și oricărui notar public, cabinet al avocatului, oricărei persoane care practică activitate particulară de detectiv și de pază, oricărui executor judecătoresc, birou individual al mediatorului, birou asociat de mediatori”, astfel, profesiile liberale nu mai sunt individualizate ca entități separate cărora li se atribuie cod fiscal.

8. Totodată, prin completarea art.165 cu alineatul (6) din Codul fiscal, legiuitorul a reglementat la general că evidența obligațiilor fiscale ale persoanelor fizice se ține pe baza codurilor fiscale trecute în Registrul fiscal de stat din Registrul de stat al populației.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

9. Prevederile relevante ale Constituției (M.O., 1994, nr. 1) sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.”

Articolul 4 Drepturile și libertățile omului

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.”

Articolul 8 Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

„(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.”

Articolul 28 Viața intimă, familială și privată

„Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată.”

Articolul 54 Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

10. Prevederile relevante ale Codului fiscal nr. 1163-XIII din 24 aprilie 1997 (republicat în M.O., 2007, pag. 4) sunt următoarele:

Articolul 5 Noțiuni generale

„Următoarele noțiuni se aplică în scopul impozitării, fără modificarea statutului juridic al persoanelor juridice și fizice prevăzut de legislația în vigoare:

- 1) Persoană – orice persoană fizică sau juridică.
- 2) Contribuabil, subiect al impunerii – persoană care, conform legislației fiscale, este obligată să calculeze și/sau să achite la buget orice impozite și taxe, penalitățile și amenzile respective; persoană care, conform legislației fiscale, este obligată să rețină sau să perceapă de la altă persoană și să achite la buget plățile indicate.
- 3) Persoană fizică:
 - a) cetățean al Republicii Moldova, cetățean străin, apatrid;
 - b) forma organizatorică cu statut de persoană fizică, potrivit legislației, inclusiv întreprinzătorul individual, gospodăria țărănească (de fermier), dacă prezentul cod nu prevede altfel.
- 4) Persoană juridică – orice societate comercială, cooperativă, întreprindere, instituție, fundație, asociație, inclusiv creată cu participarea unei persoane străine, și alte organizații, cu excepția subdiviziunilor organizațiilor nominalizate ce nu dispun de patrimoniu autonom și a formelor organizatorice cu statut de persoană fizică, potrivit legislației.”

Articolul 161 Dispoziții generale

„(1) Organul fiscal ține evidența contribuabililor, atribuindu-le coduri fiscale și actualizând registrul fiscal în modul stabilit de prezentul titlu și de instrucțiunea aprobată de Inspectoratul Fiscal Principal de Stat.

(2) Codul fiscal, conform prezentului capitol, se atribuie o singură dată, indiferent de dispozițiile legislației fiscale privind stabilirea și stingerea obligațiilor fiscale.

[...]”

Articolul 162 Atribuirea codului fiscal

„(1) În conformitate cu prezentul cod, se atribuie cod fiscal:

- a) oricărei persoane juridice, întreprinderi cu statut de persoană fizică;
- b) oricărei persoane fizice – cetățean al Republicii Moldova, cetățean străin sau apatrid – care dispune de obiecte impozabile sau care are obligații fiscale, conform legislației fiscale, sau care a obținut dreptul de a exercita o anumită activitate în baza patentei de întreprinzător;
- c) oricărei persoane juridice sau organizații cu statut de persoană fizică nerezidente care dispune de obiecte impozabile pe teritoriul Republicii Moldova sau care are obligații fiscale în conformitate cu legislația fiscală.

(2) Pentru a i se atribui cod fiscal, persoana este obligată să efectueze acțiunile prevăzute de prezentul capitol în termenele și în modul stabilit de acesta.”

Articolul 163 Locul, termenele și modul de atribuire a codului fiscal

„(1) Persoanelor indicate la art.162 alin.(1) lit.a) și c) li se atribuie cod fiscal de către inspectoratul fiscal de stat teritorial în a cărui rază se află sediul (domiciliul),

indicat în documentele de constituire (în buletinul de identitate) sau în documentul prin care se permite practicarea activității, ori se află obiectul impozabil.

(2) În cazurile prevăzute la art.162 alin.(1) lit.a), numărul de identificare de stat indicat în decizia de înregistrare, eliberată de entitatea abilitată cu dreptul de înregistrare de stat, sau în documentul ce permite practicarea activității reprezintă codul fiscal al contribuabilului.

(4) Numărul de identificare de stat, indicat în certificatul/decizia de înregistrare, este considerat codul fiscal al persoanelor înregistrate de entitatea abilitată cu dreptul de înregistrare de stat, iar certificatul/decizia de înregistrare este recunoscut/recunoscută și ca certificat de atribuire a codului fiscal.

(5) Prin derogare de la alin.(2) persoanelor juridice, constituite în baza actelor normative, precum și în baza tratatelor internaționale ratificate de Republica Moldova, li se atribuie codul fiscal și li se eliberează certificatul de atribuire a codului fiscal în termen de 3 zile lucrătoare de la data depunerii cererii corespunzătoare, la care se anexează actul ce constată acest fapt, iar în cazul persoanelor care activează în baza tratatelor internaționale – și certificatul de confirmare eliberat de autoritatea publică competentă.

(6) Codul fiscal al persoanelor indicate la art.162 alin.(1) lit. b) reprezintă codul personal indicat pe verso-ul buletinului de identitate sau este identic cu numărul actului de identitate al cetățeanului străin sau al apatridului. Codul fiscal al persoanelor fără buletin de identitate reprezintă seria și numărul pașaportului, iar dacă nu au nici pașaport, seria și numărul certificatului de naștere sau al altui act de identitate.

[...]"

Articolul 165 Utilizarea codului fiscal

„(1) Orice persoană obligată, conform legislației fiscale, să prezinte organului fiscal dare de seamă fiscală sau alte documente trebuie să indice în ele codul său fiscal.

(2) Orice persoană obligată, conform legislației fiscale și altor acte normative, să prezinte organului fiscal dare de seamă fiscală sau alte documente referitoare la o altă persoană va cere acesteia codul fiscal și îl va indica în documentul respectiv. Dacă această altă persoană nu comunică codul fiscal, prima persoană va menționa acest fapt în documentele prezentate.

(3) La încheierea tranzacțiilor și efectuarea operațiunilor economice, părțile sînt obligate să indice în documentele respective codurile lor fiscale.

(4) Organul fiscal trebuie să indice codul fiscal al contribuabilului în toate avizele expediate lui.

(5) Subdiviziunile unei persoane juridice care nu au statut de persoană juridică utilizează codul fiscal al acesteia.

(6) Evidența obligațiilor fiscale ale persoanelor fizice se ține pe baza codurilor fiscale trecute în Registrul fiscal de stat din Registrul de stat al populației.”

11. Prevederile relevante ale Legii nr.133 din 8 iulie 2011 privind protecția datelor cu caracter personal (M O., 2011, nr.170-175, art.492) sunt următoarele:

Articolul 1 Scopul legii

„Scopul prezentei legi este asigurarea protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal, în special a dreptului la inviolabilitatea vieții intime, familiale și private.”

Articolul 2 Domeniul de aplicare

„(1) Prezenta lege reglementează relațiile juridice care apar în procesul de prelucrare a datelor cu caracter personal ce fac parte dintr-un sistem de evidență sau care sînt destinate să fie incluse într-un asemenea sistem, efectuată în totalitate sau în parte prin mijloace automatizate, precum și prin alte mijloace decît cele automatizate.

[...]

Articolul 3 Noțiuni principale

„Termenii și expresiile utilizate în prezenta lege au următoarele semnificații:

date cu caracter personal – orice informație referitoare la o persoană fizică identificată sau identificabilă (subiect al datelor cu caracter personal). Persoana identificabilă este persoana care poate fi identificată, direct sau indirect, prin referire la un număr de identificare sau la unul ori mai multe elemente specifice identității sale fizice, fiziologice, psihice, economice, culturale sau sociale;

[...]

consimțămîntul subiectului datelor cu caracter personal – orice manifestare de voință liberă, expresă și necondiționată, în formă scrisă sau electronică, conform cerințelor documentului electronic, prin care subiectul datelor cu caracter personal acceptă să fie prelucrate datele care îl privesc;

[...]

Articolul 5 Prelucrarea datelor cu caracter personal

„(1) Prelucrarea datelor cu caracter personal se efectuează cu consimțămîntul subiectului datelor cu caracter personal.

(2) Consimțămîntul privind prelucrarea datelor cu caracter personal poate fi retras în orice moment de către subiectul datelor cu caracter personal. Retragerea consimțămîntului nu poate avea efect retroactiv.

[...]

(5) Consimțămîntul subiectului datelor cu caracter personal nu este cerut în cazurile în care prelucrarea este necesară pentru:

- a) executarea unui contract la care subiectul datelor cu caracter personal este parte sau pentru luarea unor măsuri înaintea încheierii contractului, la cererea acestuia;
- b) îndeplinirea unei obligații care îi revine operatorului conform legii;
- c) protejarea vieții, integrității fizice sau a sănătății subiectului datelor cu caracter personal;

d) executarea sarcinilor de interes public sau care rezultă din exercitarea prerogativelor de autoritate publică cu care este învestit operatorul sau terțul căruia îi sînt dezvăluite datele cu caracter personal;

e) realizarea unui interes legitim al operatorului sau al terțului căruia îi sînt dezvăluite datele cu caracter personal, cu condiția ca acest interes să nu prejudicieze interesele sau drepturile și libertățile fundamentale ale subiectului datelor cu caracter personal;

f) scopuri statistice, de cercetare istorică sau științifică, cu condiția ca datele cu caracter personal să rămînă anonime pe toată durata prelucrării.”

Articolul 9

Prelucrarea datelor cu caracter personal avînd funcție de identificare

„Prelucrarea numărului de identificare de stat (IDNP) al persoanei fizice, a amprentelor digitale sau a altor date cu caracter personal avînd o funcție de identificare de aplicabilitate generală poate fi efectuată în următoarele condiții:

- a) subiectul datelor cu caracter personal și-a dat consimțămîntul;
- b) prelucrarea este prevăzută în mod expres de legislație.”

Articolul 29

Confidențialitatea datelor cu caracter personal

„(1) Operatorii și terții care au acces la datele cu caracter personal sînt obligați să asigure confidențialitatea acestor date, cu excepția cazurilor:

- a) prelucrarea se referă la date făcute publice în mod voluntar și manifest de către subiectul datelor cu caracter personal;
- b) datele cu caracter personal au fost depersonalizate.

(2) Orice persoană care acționează în numele, pe seama sau în alt mod sub autoritatea operatorului poate prelucra date cu caracter personal doar pe baza instrucțiunilor operatorului, cu excepția cazului în care acționează în temeiul unei obligații prevăzute de lege.

(3) Conducerea Centrului și personalul acestuia sînt obligați să garanteze nedivulgarea secretului profesional în ceea ce privește informațiile confidențiale la care au acces, inclusiv după încetarea activității lor.”

Articolul 30

Securitatea prelucrării datelor cu caracter personal

„(1) La prelucrarea datelor cu caracter personal, operatorul este obligat să ia măsurile organizatorice și tehnice necesare pentru protecția datelor cu caracter personal împotriva distrugerii, modificării, blocării, copierii, răspîndirii, precum și împotriva altor acțiuni ilicite, măsuri menite să asigure un nivel de securitate adecvat în ceea ce privește riscurile prezentate de prelucrare și caracterul datelor prelucrate.

(2) În cazul în care prelucrarea datelor cu caracter personal este efectuată pe seama și în numele operatorului, acesta va împuternici o persoană care va asigura respectarea garanțiilor referitoare la măsurile adecvate de securitate tehnică și de organizare privind prelucrarea ce urmează să fie efectuată.

(3) Prelucrarea datelor cu caracter personal prin persoana împuternicită de către operator trebuie reglementată printr-un contract sau un alt act juridic care să asigure în special faptul că:

- a) persoana împuternicită acționează numai pe baza instrucțiunilor operatorului;
- b) obligațiile prevăzute la alin.(1) îi revin și persoanei împuternicite.

(4) Cerințele față de asigurarea securității datelor cu caracter personal la prelucrarea acestora în cadrul sistemelor informaționale de date cu caracter personal se stabilesc de Guvern.”

12. Prevederile relevante ale Strategiei naționale în domeniul protecției datelor cu caracter personal și ale Planului de acțiuni privind implementarea acesteia, aprobată prin Legea nr. 229 din 10 octombrie 2013 (M.O., 2013, nr. 284-289, art. 776), sunt următoarele:

Anexa nr.1

STRATEGIA NAȚIONALĂ
în domeniul protecției datelor cu caracter personal
pentru anii 2013-2018

„[...]

Strategia prevede următoarele direcții prioritare de dezvoltare:

a) consolidarea cadrelor juridic, instituțional și social în scopul asigurării protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal, în special a dreptului la inviolabilitatea vieții intime, familiale și private, consfințit prin art.28 al Constituției Republicii Moldova;

[...]”

13. Prevederile relevante ale Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950 și ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr.1298-XIII din 24 iulie 1997) sunt următoarele:

Articolul 8
Dreptul la respectare a vieții private și de familie

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

14. Prevederile relevante ale Convenției nr.108 pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal (încheiată la Strasbourg la 28 ianuarie 1981 și ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr.483 - XIV din 2 iulie 1999) sunt următoarele:

Articolul 1 Obiectul și scopul

„Scopul prezentei Convenții este de a garanta, pe teritoriul fiecărei Părți, tuturor persoanelor fizice indiferent de naționalitate sau reședință, respectarea drepturilor și libertăților lor fundamentale, și în mod special a dreptului la viața privată, în legătură cu prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal (protecția datelor).”

Articolul 2

Definițiile

„În scopul prezentei Convenții:

a. „date cu caracter personal” înseamnă orice informație referitoare la o persoană fizică, identificată sau identificabilă (“persoana respectivă”);

[...]”

Articolul 7 Securitatea datelor

„Trebuie să fie luate măsuri corespunzătoare de securitate pentru protejarea datelor cu caracter personal înregistrate în fișierele automatizate de date contra distrugerii accidentale sau neautorizate, sau pierderii accidentale, precum și contra accesului, modificării sau difuzării neautorizate.”

ÎN DREPT

15. Din conținutul sesizării, Curtea observă că aceasta vizează în esență modul de evidență fiscală a persoanelor care practică profesii liberale, în special utilizarea numărului de identificare de stat al persoanei fizice (IDNP) în calitate de cod fiscal în cazul acestor persoane.

16. Astfel, sesizarea se referă la dreptul constituțional privind inviolabilitatea vieții intime, familiale și private, precum și garanțiile legate de exercitarea acestui drept, în special protecția datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date.

A. ADMISIBILITATEA

17. În conformitate cu decizia sa din 19 mai 2014, Curtea a reținut că, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, articolului 4 alin. (1)

lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și articolului 4 alin. (1) lit. a) din Codul Jurisdicției Constituționale, sesizarea prezentată constituie obiect al jurisdicției constituționale.

18. Articolele 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul Jurisdicției Constituționale abilitază deputatul în Parlament cu dreptul de a sesiza Curtea Constituțională.

19. Curtea constată că obiectul controlului constituționalității îl constituie Art. IX pct.72 din Legea nr. 324 din 23 decembrie 2013 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, prin care din art.162 alin.(1) lit. a) din Codul fiscal a fost exclusă sintagma „precum și oricărui notar public, cabinet al avocatului, oricărei persoane care practică activitate particulară de detectiv și de pază, oricărui executor judecătoresc, birou individual al mediatorului, birou asociat de mediatori”, și alin.(6) din art.165 al Codului fiscal, introdus prin aceeași lege.

20. Prin respectivele amendamente, persoanele care exercită profesii liberale nu sunt individualizate ca entități separate cărora li se atribuie cod fiscal, iar evidența obligațiilor fiscale ale acestora se ține pe baza codurilor fiscale trecute în Registrul fiscal de stat din Registrul de stat al populației.

21. Curtea reține că prevederile contestate nu au mai făcut obiectul controlului constituționalității.

22. În același timp, Curtea atestă că, potrivit articolului 6 alin. (2) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională își stabilește ea însăși limitele de competență.

23. Curtea reține că prerogativa cu care a fost investită prin articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție presupune stabilirea corelației dintre normele legislative și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia.

24. În acest context, cu referire la solicitarea exercitării controlului constituționalității art.165 alin.(6) din Codul fiscal, Curtea reține următoarele.

25. Prevederile art.165 din Codul fiscal reglementează modalitatea de utilizare a codului fiscal. Prin urmare, alin.(6) al art.165 din Codul Fiscal prevede la general evidența obligațiilor fiscale ale persoanelor fizice, specificând că evidența obligațiilor fiscale ale acestor persoane se ține pe baza codurilor fiscale trecute în Registrul fiscal de stat din Registrul de stat al populației.

26. Respectiv, Curtea observă că, deși autorul solicită de asemenea verificarea constituționalității alin.(6) al art.165 din Codul Fiscal, argumentele expuse în sesizare vizează doar neconstituționalitatea art. IX pct.72 din Legea nr. 324 din 23 decembrie 2013 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

27. Astfel, autorul sesizării nu aduce argumente, din care s-ar putea constata că atribuirea persoanelor fizice, în general, a unui cod fiscal identic cu codul personal constituie o încălcare a normelor constituționale.

28. Reieșind din cele menționate, Curtea va reține pentru examinare în fond doar pct.72 din art. IX al Legii nr. 324 din 23 decembrie 2013 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

29. Prin urmare, Curtea apreciază că sesizarea în această parte nu poate fi respinsă ca inadmisibilă și nu există nici un alt temei de sistare a procesului, în conformitate cu prevederile articolului 60 din Codul Jurisdicției Constituționale.

30. Curtea observă că autorul sesizării a invocat pretinsa încălcare a articolelor 1 alin.(3), 4 alin.(1) și (2), 7, 8, 16, 23, 25, 28 și 54 din Constituție.

31. Totodată, Curtea reține că autorul sesizării nu a demonstrat legătura de cauzalitate a obiectului sesizării cu toate normele constituționale invocate.

32. Prin urmare, pentru a elucida corespunderea dispozițiilor contestate cu normele constituționale, Curtea va opera cu prevederile articolului 28 din Constituție, precum și cu jurisprudența sa anterioară. De asemenea, prin prisma articolului 4 din Constituție, Curtea va aplica raționamentele degajate din jurisprudența Curții Europene.

B. FONDUL CAUZEI

I. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 28 DIN CONSTITUȚIE

33. Autorul sesizării a pretins, în special, că prevederile contestate vin în contradicție cu articolul 28 din Constituție, potrivit căruia:

„Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată.”

1. Argumentele autorului sesizării

34. Autorul sesizării consideră că, în contextul modificărilor operate la Codul fiscal, statul asimilează codul personal al cetățeanului cu codul fiscal al profesiei liberale.

35. În viziunea autorului, prin modificările operate, se instituie o ingerință în viața privată a persoanei, fapt contrar art.28 din Constituție, precum și art. 8 din Convenția Europeană.

36. În sesizare, autorul menționează că numărul de identificare de stat al persoanei fizice (IDNP) se înscrie în categoria datelor cu caracter personal și este protejat de stat, însă prin modificările operate acesta devine public.

37. În sesizare se subliniază că orice entitate care exercită o profesie liberală este obligată să indice codul fiscal în actele care confirmă achitarea plăților pentru serviciile prestate.

38. Astfel, autorul reține că codul personal al cetățeanului, care marchează viața sa privată, se asociază cu codul fiscal atribuit activității de avocat, executor judecătoresc, notar și dobândește statutul de dată publică

nu numai pentru stat, ci și pentru numeroasele persoane care beneficiază de serviciile acestora.

2. Argumentele autorităților

39. Președintele Republicii Moldova, în opinia sa scrisă, a menționat că activitatea profesională independentă a notarului, avocatului, executorului judecătoresc sau a mediatorului este marcată de caracterul public și de conștientizarea riscurilor asumate de bună voie la alegerea profesiei.

40. La fel, în opinia sa, șeful statului relevă că utilizarea numărului personal de identificare a persoanei fizice (IDNP) pentru confirmarea achitării unor taxe pentru servicii și ulterioara declarare a acestora în scopuri fiscale nu constituie un risc în sensul Legii cu privire la protecția datelor cu caracter personal.

41. Parlamentul, în opinia prezentată, a informat că utilizarea cu bună credință a informației obținute în condițiile legii de către client sau de către organul fiscal nu poate avea ca efect încălcarea drepturilor și libertăților pretinse.

42. De asemenea, potrivit opiniei Parlamentului, normele supuse controlului constituționalității nu sunt disproporționale în raport cu reglementările legislației în vigoare, care asigură echilibrul reglementărilor juridice necesare respectării drepturilor și intereselor personale ale cetățeanului, garantate prin Constituție.

43. Guvernul a menționat, în opinia sa scrisă, că nu este justificat caracterul excesiv al ingerinței în viața intimă a persoanelor fizice, prin suprapunerea IDNP – ului cu codul fiscal.

44. Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal în opinia sa a indicat asupra necorespunderii operațiilor de prelucrare a IDNP-ului acestor categorii de persoane fizice, care exercită activități liberale, principiilor de protecție a datelor cu caracter personal, în special asupra faptului că, în conformitate cu prevederile art. 9 al Legii privind protecția datelor cu caracter personal, prelucrarea datelor cu caracter personal având funcție de identificare (IDNP) poate avea loc doar în cazul în care subiectul datelor cu caracter personal și-a exprimat consimțământul sau prelucrarea este prevăzută în mod expres de legislație.

45. În opinia comună a Uniunii Notarilor din Republica Moldova și Ligii Naționale a Notarilor se susține că, prin folosirea codului personal în calitate de cod fiscal, statul transformă codul personal în informație cu caracter public.

46. Asociația notarilor din Moldova „Nota” menționează că, potrivit Legii nr.133 din 8 iulie 2011 privind protecția datelor cu caracter personal, codul personal al persoanei fizice nu face parte din categoriile de date cu caracter personal, care pot fi prelucrate doar cu consimțământul titularului.

47. Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești susține întru totul argumentele expuse de autor în sesizare.

48. Uniunea avocaților a menționat în opinie că avocații care activează în cabinetele de avocat sunt obligați de organele fiscale, contrar voinței lor, să utilizeze date cu caracter personal în activitatea profesională.

3. Aprecierea Curții

3.1. Principii generale

49. Constituția garantează prin articolul 28 dreptul la viața intimă, familială și privată, ca o latură a respectării și ocrotirii personalității umane, obligație proclamată prin art.1 din Constituție.

50. Curtea menționează că Legea Supremă impune statului obligația de a respecta și ocroti viața intimă, familială și privată împotriva oricăror atingeri.

51. La nivel internațional acest drept este consfințit de art. 12 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, art. 8 din Convenția Europeană, precum și de art. 17 din Pactul internațional privind drepturile civile și politice.

52. Articolul 8 din Convenția Europeană consacră dreptul persoanei la respectarea vieții sale private și de familie și îl protejează de amestecul autorităților publice, precum și al altor subiecți, limitările fiind considerate legitime doar atunci când sunt prevăzute de lege și când acestea reprezintă o măsură necesară, într-o societate democratică, pentru a proteja unul sau mai multe interese generale.

53. Potrivit art.17 din Pactul internațional privind drepturile civile și politice, nimeni nu va putea fi obiectul imixtiunilor arbitrare sau ilegale în viața sa privată, în familia sa, în domiciliul sau corespondența sa, sau atingerilor ilegale în onoarea și reputația sa. Orice persoană are dreptul la protecția legii împotriva unor imixțiuni sau atingeri.

54. Curtea reține că, în contextul evoluțiilor informaționale progresiste ale societății moderne, dreptul la viața privată are conotații diverse și complexe, din care s-a desprins o componentă specifică – *dreptul la protecția datelor cu caracter personal*.

55. Odată cu ratificarea Convenției nr.108 pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, încheiată la Strasbourg la 28 ianuarie 1981, Republica Moldova și-a asumat anumite responsabilități în partea ce vizează asigurarea protecției drepturilor și libertăților persoanei în cadrul prelucrării datelor cu caracter personal, precum și la compartimentul corespunderii prelucrării datelor cu caracter personal prevederilor actelor normative naționale și internaționale.

56. În conformitate cu art.1 din respectiva Convenție, statul garantează tuturor, indiferent de naționalitate sau reședință, respectarea drepturilor și libertăților lor fundamentale, și în mod special a dreptului la viața privată, în legătură cu prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal.

57. Directiva nr. 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date concretizează și amplifică principiile enunțate în Convenția nr. 108.

58. De asemenea, Directiva menționează că obiectivul legislației naționale privind prelucrarea datelor cu caracter personal este de a proteja drepturile și libertățile fundamentale, inclusiv dreptul la viața privată, care este recunoscut atât în art. 8 din Convenția Europeană, cât și în principiile generale ale dreptului comunitar, iar din acest motiv apropierea acestor legislații nu trebuie să aibă ca rezultat scăderea protecției pe care o oferă, ci dimpotrivă, să asigure un nivel înalt de protecție.

59. Curtea relevă că instituția protecției datelor cu caracter personal reprezintă un sistem de norme, care au ca scop prevenirea abuzurilor ce pot să apară în urma colectării, stocării și prelucrării datelor cu caracter personal.

60. În aceeași ordine de idei, Curtea conchide că protecția datelor cu caracter personal este o reacție la riscurile ce pot afecta viața privată și intimitatea persoanei, fiind generate de prelucrările ilegale de date.

61. În plan național, cadrul normativ menit să asigure implementarea principiilor generale stabilite în Convenția nr.108 îl constituie Legea nr.133 din 8 iulie 2011 cu privire la protecția datelor cu caracter personal.

62. În același timp, prin Legea nr. 229 din 10 octombrie 2010 a fost aprobată Strategia în domeniul protecției datelor cu caracter personal pentru anii 2013-2018 și Planul de acțiuni privind implementarea acesteia, care prevede necesitatea consolidării cadrului juridic, instituțional și social în scopul asigurării protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei fizice, în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal, în special a dreptului la inviolabilitatea vieții intime, familiale și private, consfințit prin art.28 al Constituției.

63. Astfel, Curtea observă ca atât cadrul legal național, cât și cadrul internațional instituie necesitatea asigurării protecției datelor cu caracter personal, pentru a respecta și ocroti viața intimă, familială și privată a persoanei.

64. Protecția datelor cu caracter personal înseamnă respectarea vieții private și garantarea unui nivel acceptabil de securitate, reprezentând cei doi piloni ai identității în societate.

3.2. Aplicarea principiilor în prezenta cauză

65. În contextul modificărilor operate la Codul fiscal, Curtea menționează că persoanele care exercită profesii liberale: notarii, avocații, executorii judecătorești, mediatorii, nu mai sunt individualizate ca entități separate cărora li se atribuie cod fiscal, iar evidența obligațiilor fiscale ale acestora se ține deja pe baza *numărului de identificare de stat al persoanei fizice (IDNP)*

66. Curtea reține că, potrivit art. 86 din Codul fiscal, fiecare persoană, care obține venit sau care efectuează plăți impozabile, utilizează codul fiscal atribuit (obținut) în scopul evidenței contribuabililor în modul prevăzut de cod și de alte acte normative adoptate în conformitate cu acesta.

67. Evidența fiscală a contribuabililor în baza codurilor fiscale este reglementată de articolele 162-165 din Codul fiscal.

68. Curtea menționează că persoanele fizice care exercită profesii liberale, atribuindu-se la categoria contribuabililor potrivit legii fiscale și fiind subiecți care intră într-un raport juridic fiscal, urmează procedura de înregistrare la organul fiscal, cu scopul luării la evidență și obținerii codului de evidență fiscală.

69. Potrivit modificărilor operate, notarul, avocatul (care își desfășoară activitatea în cadrul cabinetului), executorul judecătoresc, persoana care practică activitate particulară de detectiv și de pază, mediatorul sunt identificați prin codul fiscal identic cu codul personal al cetățeanului, trecut în Registrul fiscal de stat din Registrul de stat al populației.

70. Curtea reține că, în urma modificărilor operate la art. 162 alin. (1) lit. a) din Codul fiscal, legiuitorul a asimilat activitatea desfășurată de aceștia, avocați, executorii judecătorești cu simpla activitate a unei persoane fizice.

71. Curtea menționează că activitatea desfășurată de respectivele entități este reglementată de legi distincte. Atribuirea unui statut liberal și a unor activități cvasi-exclusive respectivelor profesii nu semnifică existența unei libertăți absolute în acțiunile care urmează a fi întreprinse în exercițiul funcției. Persoanele care desfășoară aceste activități liberale au obligația să acționeze în strictă conformitate cu prevederile legale.

72. Ba mai mult, Curtea reține că notarii, executorii judecătorești, avocații sunt mandatați prin lege cu exercitarea unor activități de interes public, iar veniturile obținute din profesiile liberale sunt veniturile din prestări de servicii cu caracter profesional, desfășurate în mod individual sau în diverse forme de asociere, în domeniile menționate *supra*.

73. În același timp, Curtea observă că, deși întreprinderea individuală, gospodăria țărănească, întreprinderea în comandită nu are statut de persoană juridică, fiind asimilate persoanei fizice, codul fiscal al acestora reprezintă numărul de identificare de stat al persoanei fizice atribuit de Camera înregistrării de stat și generat din Registrul unităților de drept.

74. Curtea reține că legiuitorul urmează să facă o delimitare a subiectului impunerii fiscale, persoana fizică care nu desfășoară activități profesionale și pe parcursul perioadei fiscale obține venituri impozabile de persoana care practică activitate profesională și care pe parcursul perioadei fiscale obține venituri impozabile, din activitatea profesională și din activitatea personală.

75. Curtea menționează că, potrivit Legii nr.133 din 8 iulie 2011, numărul de identificare de stat al persoanei fizice (IDNP) cade sub incidența noțiunii de date cu caracter personal.

76. Potrivit art.3 din legea menționată, date cu caracter personal reprezintă orice informație referitoare la o persoană fizică identificată și

identificabilă. Persoana identificabilă este persoana care poate fi identificată, direct sau indirect, prin referire *la un număr de identificare sau* la unul ori mai multe elemente specifice identității sale fizice, fiziologice, psihice, economice, culturale sau sociale.

77. Curtea subliniază că art.9 din lege, care se referă la prelucrarea datelor cu caracter personal având funcție de identificare, instituie obligativitatea de a respecta următoarele condiții: a) *subiectul datelor cu caracter personal și-a dat consimțământul; și b) prelucrarea este prevăzută în mod expres de legislație.*

78. Astfel, potrivit Directivei 95/46/CE, prelucrarea datelor cu caracter personal trebuie să fie privită ca legală, dacă este realizată în scopul de a proteja un interes care este esențial pentru viața persoanei vizate. Totodată, Directiva prevede că datele, care pot, prin natura lor, să aducă atingere libertăților fundamentale sau vieții private, nu ar trebui să fie prelucrate fără consimțământul explicit al persoanei vizate.

79. Curtea reține că, pe de o parte, potrivit cerințelor legislației interne și internaționale, statul trebuie să prevadă garanții efective pentru a proteja datele cu caracter personal și pentru a nu admite o ingerință în viața privată, pe de altă parte, potrivit modificărilor vizate, statul creează premise pentru dezvăluirea publică a numărului de identificare de stat al persoanei fizice care exercită profesii liberale, atribuit în calitate de cod fiscal, fără consimțământul persoanei. Or, codurile personale ale notarilor, avocaților, executorilor judecătorești etc., utilizate și drept coduri fiscale, devin accesibile tuturor persoanelor cu care aceștia interacționează în exercitarea activității mandatate.

80. În așa condiții, Curtea subliniază că, în absența unei protecții a propriilor informații, persoana nu poate fi în siguranță și nu este protejată de amestecul în viața sa privată.

81. Astfel, în aceste circumstanțe, prin nerespectarea condițiilor impuse de prevederile legale și internaționale în domeniu referitor la prelucrarea de date personale, care prevăd consimțământul persoanei, se instituie o ingerință în viața privată a persoanei.

82. Curtea Europeană, în *cauza Brüggemann și Scheuten vs. Germania*, a statuat că prevederile art.8 din Convenție „asigură individului un domeniu în care el poate să-și urmeze liber dezvoltarea și împlinirea personalității sale”.

83. De asemenea, în aceeași cauză, Curtea Europeană a subliniat că „individul însuși este cel care determină întinderea protecției în măsura în care el pune viața sa privată în contact cu viața publică sau într-o legătură strânsă cu alte interese protejate”.

84. Curtea reține că dreptul la autodeterminare informațională garantează libertatea oricărei persoane de a decide asupra divulgării și utilizării datelor sale personale, în măsura în care înregistrarea și utilizarea acestor date trebuie să fie în general autorizate de persoana în cauză. Curtea subliniază că, în condițiile în care legislativul a lărgit domeniul și

posibilitățile utilizării codurilor confidențiale, acest fapt poate afecta grav dreptul la autodeterminare informațională și la demnitatea umană.

85. Curtea relevă că acest potențial de riscuri impune necesitatea de a securiza datele cu caracter personal. În acest context, art. 7 din Convenția pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal prevede că „trebuie să fie luate măsuri corespunzătoare de securitate pentru protejarea datelor cu caracter personal înregistrate în fișierele automatizate de date [...] contra accesului, modificării sau difuzării neautorizate”.

86. Curtea menționează că, în lumina prevederilor articolului 54 alin. (2) din Constituție, exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

87. Curtea reține că, potrivit prevederilor art. 54 din Constituție și art.8 din Convenția Europeană, în speță, ingerința statului în viața privată a persoanei prin utilizarea numărului de identificare de stat al persoanei fizice (IDNP) în calitate de cod fiscal pentru persoanele care exercită profesii liberale nu este proporțională scopului urmărit. Această ingerință nu se încadrează în situațiile în care Constituția și Convenția Europeană admit limitări.

88. Astfel, Curtea nu a găsit nici o justificare obiectivă și rezonabilă pentru adoptarea unor astfel de reglementări, care, drept consecință, permit dezvăluirea numărului de identificare de stat (IDNP) al persoanelor care practică profesiile liberale de avocat, notar, executor judecătoresc, mediator etc.

89. Curtea menționează că statul, prin introducerea reglementărilor de ordin legislativ, are atât obligația negativă de a nu interveni în mod nejustificat în viața privată, domiciliul și corespondența unei persoane, cât și obligația pozitivă de a asigura respectarea în mod eficient a valorilor pe care are menirea să le protejeze.

90. În contextul celor expuse, Curtea reține că, având în vedere caracterul „sensibil” al dreptului la respectarea vieții private și pentru a nu admite ingerințe în exercitarea acestui drept, este necesar ca legiuitorul să ofere oportunități și remedii efective.

91. În concluzie, Curtea reține că protecția informațiilor cu caracter personal are o importanță fundamentală pentru asigurarea dreptului la viața privată, astfel, prin reglementările contestate, care ca efect permit accesarea de către un cerc nelimitat de persoane a numărului de identificare de stat al persoanei fizice (IDNP) care desfășoară o activitate liberală, contrar voinței acesteia, se instituie o ingerință în viața privată a persoanei, disproporțională scopului urmărit, fiind încălcat articolul 28 din Constituție.

92. Totodată, în Hotărârea nr.33 din 10 octombrie 2013 privind interpretarea articolului 140 din Constituție, Curtea a menționat:

„63. În acest context, Curtea reține, cu titlu de principiu, că prevederile legale abrogate prin textul de lege declarat neconstituțional reintră în fondul activ al dreptului, continuând să producă efecte juridice, până la intrarea în vigoare a noilor reglementări, acesta fiind un efect specific al pierderii legitimității constituționale, sancțiune diferită și mult mai gravă decât o simplă abrogare a unui text normativ.

64. Astfel, în cazul declarării neconstituționalității unor norme de modificare/abrogare, până la operarea modificărilor de rigoare de către Parlament, urmează să se aplice prevederile anterioare modificării/abrogării, într-un mod conform considerentelor acestora la cazul dedus examinării sale.

93. Respectiv, reieșind din raționamentele expuse în Hotărârea nr.33 din 10 octombrie 2013, Curtea menționează că până la operarea modificărilor de rigoare de către Parlament urmează să se aplice prevederile Codului fiscal, anterioare modificărilor operate prin Legea nr. 324 din 23 decembrie 2013.

În temeiul articolelor 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 60, 61, 62 lit. a) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se admite* sesizarea deputatului în Parlament dl Mihai Godea în partea ce ține de controlul constituționalității pct.72 din Art. IX al Legii nr. 324 din 23 decembrie 2013 și se respinge în partea ce ține de controlul constituționalității articolului 165 alineatul (6) din Codul fiscal.

2. *Se declară neconstituțional* pct.72 din Art. IX al Legii nr. 324 din 23 decembrie 2013 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

3. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Alexandru TĂNASE

*Chișinău, 22 mai 2014
HCC nr. 13
Dosarul nr. 12a/2014*